Hawdd ei Ddeall

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
Gwent
Public Services Board

Cynllun llesiant ar gyfer Gwent

Beth fyddwn ni yn ei wneud yn y 5 mlynedd nesaf i wella llesiant pobl yng Ngwent

Mae'r ddogfen yma wedi cael ei hysgrifennu gan **Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent**. Mae'n fersiwn hawdd ei ddeall o '**Cynllun Llesiant ar gyfer Gwent**'.

Ebrill 2023

Sut i ddefnyddio'r ddogfen yma

Dyma ddogfen hawdd ei deall. Ond efallai y byddwch chi angen help i'w darllen. Gofynnwch i rywun rydych chi'n ei adnabod i'ch helpu.

Mae'r geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** yn gallu bod yn anodd eu deall. Mae beth mae'r holl eiriau mewn glas yn feddwl ar **dudalen 36**.

Lle mae'r ddogfen yn dweud **ni**, mae hyn yn meddwl **Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent**. Am fwy o wybodaeth cysylltwch â:

E-mail: GwentPSB@caerphilly.gov.uk

Mae **Hawdd ei Ddeall Cymru** wedi gwneud y ddogfen yma yn Hawdd ei Ddeall' gan ddefnyddio Photosymbols. I ddweud wrthyn ni beth rydych chi'n ei feddwl am y fersiwn hawdd ei ddeall yma, cliciwch yma.

Rhif trwydded Photosymbols 403527247

Cynnwys

Tudalen

Cyflwyniad..4

Sut rydyn ni wedi gwneud y cynllun yma.......................................6

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol..9

Y 7 nod llesiant..9

5 ffordd o weithio..11

Egwyddorion Marmot..12

Einhegwyddorion...15

Ein hamcanion llesiant..18

5 cam i'n helpu ni i gyflawni ein hamcanion llesiant 22

Beth sy'n digwydd nesaf? 35

Geiriau anodd...36

Cyflwyniad

Ni ydy **Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent**.

Mae **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** wedi'u sefydlu ym mhob ardal o Gymru. Rydyn ni yn helpu **cyrff cyhoeddus** i weithio'n well gyda'i gilydd.

Cyrff cyhoeddus ydy sefydliadau sy'n cael arian gan Lywodraeth Cymru i gynnal gwasanaethau i bobl yng Nghymru. Er enghraifft, y GIG a gwasanaethau Tân ac Achub.

Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Blaenau Gwent, Caerffili, Casnewydd, Sir Fynwy, a Thorfaen wedi dod at ei gilydd i ffurfio **Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent**.

Fe fydd dod at ein gilydd fel hyn yn ei gwneud hi'n haws i ni weithio gyda'n gilydd.

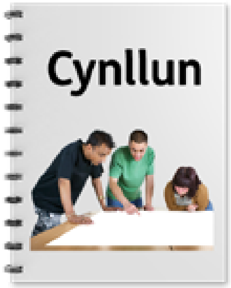

Dyma ein cynllun **llesiant** cyntaf ar gyfer Gwent. Mae'n dweud beth fyddwn ni'n ei wneud dros y 5 mlynedd nesaf i wella **llesiant** yng Ngwent.

Mae **llesiant** yn meddwl sut rydyn ni yn gwneud fel pobl, cymunedau ac fel rhanbarth. Nawr ac yn y dyfodol.

Mae **llesiant** yn meddwl ein profiadau fel pobl, pa mor braf ydy'r amgylchedd o'n cwmpas a sut rydyn ni yn byw gyda'n gilydd fel cymuned.

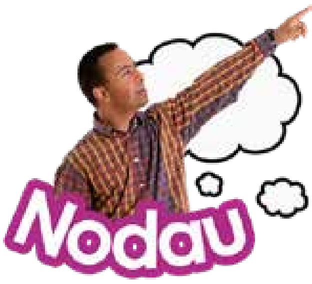

Mae'r cynllun yma yn dweud beth ydy ein prif amcanion A'r camau y byddwn ni yn eu cymryd i gyflawni'r amcanion hyn.

Sut rydyn ni wedi gwneud y cynllun yma

Fe wnaethon ni ddefnyddio'r **Asesiad Llesiant** i ddarganfod beth ydy'r prif faterion yn ein hardal ni. A sut rydyn ni'n gallu cyflawni mwy drwy weithio gyda'n gilydd.

Mae **Asesiad Llesiant** yn ffordd o edrych ar lesiant ein hardal. A beth sydd yn bwysig i ni er mwyn ein **llesiant** yn y dyfodol.

Fe wnaeth yr **Asesiad Llesiant** ddangos bod:

- Rhaid i ni roi cyfleoedd teg a **chyfartal** i bawb i wella eu hiechyd a'u **llesiant**. Mae hyn yn meddwl cael cartrefi da i fyw ynddyn nhw.

- Rhaid i ni weithio i wneud ein cymunedau'n gryfach ac yn fwy diogel. Fe ddylai cymunedau allu cefnogi ei gilydd a chydweithio er mwyn cael dyfodol gwell.

- Mae angen gwneud gwaith i helpu’r **amgylchedd** – ein tir, ein môr a’n awyr. Mae hyn yn meddwl delio gyda newid hinsawdd.

Dros haf 2022 fe wnaethon ni fwy o waith i ddeall y materion yma yn well. Fe wnaethon ni:

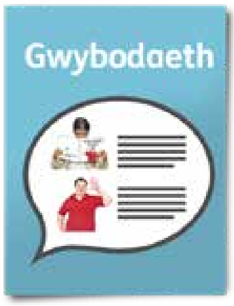

- Edrych ar wybodaeth gan lawer o wahanol lefydd a phobl.

- Defnyddio’r wybodaeth o swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau’r Dyfodol.

- Dysgu gan eraill ac o enghreifftiau o waith da o bob rhan o Gymru a thu hwnt.

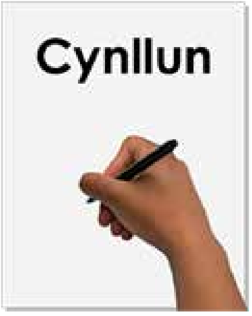

Fe wnaethon ni fersiwn drafft o'r cynllun yma. A gofyn i bobl beth oedden nhw'n feddwl ym mis Hydref 2022.

Roedden ni'n defnyddio beth roedden ni wedi ei ddysgu, a beth roedd pobl wedi ei ddweud wrthyn ni i ysgrifennu'r cynllun yma.

Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol

Mae gan Gymru ddeddf o’r enw **Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol**.

Mae’r ddeddf yma yn meddwl sut mae ein penderfyniadau a’n cynlluniau yn effeithio ar **lesiant** Cymru nawr ac yn y dyfodol.

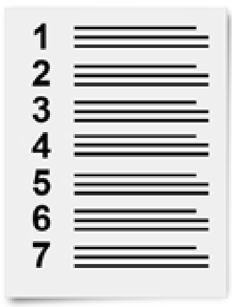

Mae’r ddeddf wedi ei seilio ar 7 nod **llesiant** i Gymru. Rydyn ni wedi defnyddio’r 7 nod yma i’n helpu ni i wneud y cynllun yma.

Y 7 nod llesiant

Dyma’r 7 nod **llesiant** i Gymru:

1. **Cymru lewyrchus** – Mae hyn yn meddwl Cymru sydd yn gwneud yn dda fel gwlad. Mae gan bobl swyddi a busnesau da sydd yn gwneud yn dda.

2. **Cymru wydn** - Mae hyn yn meddwl Cymru sydd yn ddigon cryf i ddelio â materion a newidiadau mawr.

3. **Cymru iachach** - Mae hyn yn meddwl cadw'n iach.

4. **Cymru fwy cyfartal** - Mae hyn yn meddwl bod pob person yn cael y cyfle i gyrraedd eu potensial.

5. **Cymru gyda chymunedau cydlynus** - Mae hyn yn meddwl cael cymunedau da, diogel.

6. **Cymru gyda diwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus** - Mae hyn yn meddwl cael pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, chwaraeon a gweithgareddau. A defnyddio'r Gymraeg.

7. **Cymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang** - Mae hyn yn meddwl y ffordd y mae'r pethau rydyn ni'n eu gwneud yng Nghymru yn cael effaith ar y byd.

5 ffordd o weithio

Rydyn ni hefyd wedi dilyn y 5 ffordd o weithio o **Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol** i wneud y cynllun yma. Dyma nhw:

1. Gweithio gyda mudiadau eraill a phobl yn y gymuned.

2. Cydweithio'n well i helpu i wneud yn siŵr bod y cynlluniau **llesiant** yn cael eu bodloni.

3. Gwneud yn siŵr bod pobl yn cael y cyfle i gymryd rhan lawn yn y gwaith rydyn ni'n ei wneud.

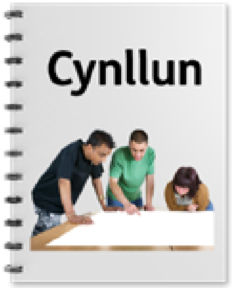

4. Gwneud cynlluniau tymor hir ar gyfer y dyfodol.

5. Gweithio gyda phobl i ddod i wybod am broblemau cyn iddyn nhw ddigwydd.

Egwyddorion Marmot

Rydyn ni hefyd am ddefnyddio'r **8 egwyddor Marmot** yn ein cynllun **llesiant**.

Dyma'r **8 egwyddor Marmot**:

1. Rhoi'r dechrau gorau mewn bywyd i bob plentyn.

2. Helpu plant, pobl ifanc, ac oedolion i wneud y gorau o'u galluoedd a chael rheolaeth dros eu bywydau.

3. Cael swyddi teg a gwaith da i bawb.

4. Gwneud yn siŵr fod pawb yn cael bywyd iach.

5. Cael llefydd a chymunedau iach a **chynaliadwy**.

Mae **cynaliadwy** yn meddwl helpu rhywbeth i bara am amser hir.

6. Cryfhau'r ffyrdd rydyn ni yn cefnogi pobl i beidio mynd yn sâl.

7. Delio gyda **hiliaeth** a **gwahaniaethu**.

Mae **hiliaeth** yn meddwl trin pobl yn annheg neu yn gas oherwydd eu hil.

Gwahaniaethu ydy pan fyddwch chi yn cael eich trin yn wael neu'n annheg oherwydd pethau fel eich rhyw, hil, crefydd, anabledd neu hunaniaeth rywiol.

8. Edrych ar ofalu am ein hamgylchedd a gwneud yn siŵr bod pawb yn gallu aros yn iach a sut mae'r pethau yma yn gallu gweithio gyda'i gilydd.

Ein hegwyddorion

Fel **Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus** newydd rydyn ni hefyd wedi cytuno ar ein **hegwyddorion** ein hunain.

Set o werthoedd neu gredoau sy'n sail i'r ffordd rydyn ni'n gweithio ac yn ymddwyn ydy egwyddorion. Fe fyddwn ni i gyd yn gweithio ac yn gwneud penderfyniadau gyda'r **egwyddorion** yma mewn golwg.

Fe fydd ein **hegwyddorion** yn ein helpu ni i weithio'n well gyda'n gilydd a gwneud newidiadau da i Went.

Ein hegwyddorion:

- **Gweithio'n dda gyda'n gilydd** – rhannu gwybodaeth, arbenigedd ac adnoddau fel staff, amser ac arian pryd bynnag y mae'n bosibl. Gwybod pryd mae'n well i 1 neu 2 o bartneriaid weithio ar rywbeth, a phan ddylai pob un ohonom weithio ar rywbeth gyda'n gilydd. Ceisio osgoi ailadrodd gwaith.

- **Cyfathrebu a chynnwys pobl** – parhau i siarad gyda chi i ddeall eich pryderon a'ch syniadau. Gweithio gyda chymunedau pan rydyn ni'n gallu i gynnig atebion sy'n helpu'r rhanbarth cyfan.

- **Iaith a diwylliant Cymraeg** - Mae'r Gymraeg yn chwarae rhan bwysig ym mywyd Cymru. Ym maes addysg swyddi, iechyd a gofal cymdeithasol, cymunedau, a **diwylliant**.

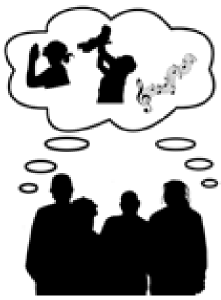

Diwylliant ydy ein gwerthoedd cyffredin, credoau, traddodiadau a hanes. Mae'n meddwl pethau fel adeiladau, iaith, cerddoriaeth a'r celfyddydau.

Fe fyddwn ni yn annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg fwy drwy ein gwaith. A helpu ein staff i ddysgu a defnyddio'r iaith.

- **Gwneud yn siŵr ein bod yn gweithio yn y ffordd orau** - Mae angen i ni wneud yn siŵr bod y gwaith rydyn ni'n ei wneud yn gwneud gwahaniaeth. A'n bod ni'n edrych ar y rhannau cywir o'n gwaith a fydd yn gwella llesiant. Rydyn ni wedi cytuno ar 1 ffordd o edrych i weld ein bod yn gweithio'n dda.

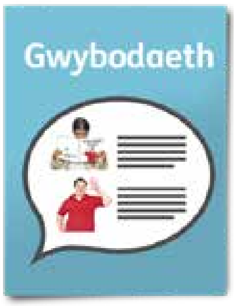

Fe fyddwn ni yn rhoi gwybodaeth am ba mor dda rydyn ni yn ei wneud yn y cynlluniau cyflawni ac adroddiadau blynyddol. Fe fyddwn ni yn rhannu unrhyw broblemau gyda'n gilydd.

Ein hamcanion llesiant

Mae gennym ni 2 brif amcan **llesiant**:

1. **Creu Gwent mwy teg a mwy cyfartal sy'n cynnwys pawb.**

2. **Diogelu ein hamgylchedd.**

Creu Gwent mwy teg a mwy cyfartal sy'n cynnwys pawb

Mae'r **Asesiad Llesiant** diweddaraf wedi dangos bod ein cymunedau yn gryf. A bod llawer o bobl yn teimlo cysylltiad â lle maen nhw'n byw, ac yn falch o lle maen nhw'n byw.

Ond dydy hyn ddim yn gyfartal i bawb. Er enghraifft:

- Mae gan bobl sy'n byw mewn ardaloedd mwy tlawd iechyd gwaeth ac maen nhw'n fwy tebygol o farw yn fwy ifanc.

- Dydy plant o gartrefi mwy tlawd ddim yn gwneud mor dda yn yr ysgol.

- Ac mae rhai pobl yn profi **tlodi** er eu bod nhw'n gweithio. Yn enwedig wrth i gostau godi.

> **Tlodi** ydy pan nad oes gennych chi ddigon o arian i dalu am y pethau rydych chi eu hangen ac eisiau i fyw yn dda.

Mae llawer o bobl Gwent yn dal i deimlo'n anniogel, yn unig neu'n ynysig.

Mae llawer o bobl yn methu fforddio prynu cartref. Ac wrth i brisiau tai godi mae mwy o angen am dai cymdeithasol.

Mae'n rhaid i ni gymryd camau i stopio pethau rhag gwaethygu, oherwydd pethau fel:

- Covid-19
- Yr argyfwng costau byw
- Brexit - pan adawodd y DU yr Undeb Ewropeaidd
- Y rhyfel yn Wcráin
- Newid hinsawdd

Diogelu ein hamgylchedd

Mae'r **Asesiad Llesiant** diwethaf wedi dangos nad ydy ein cefn gwlad, arfordir, afonydd a mannau gwyrdd mewn cyflwr da.

Mae llawer o'n planhigion a'n hanifeiliaid yn marw. Mae hyn yn gallu ei gwneud hi'n fwy anodd i ddelio gyda phethau fel newid hinsawdd a **thlodi.**

Mae cyfle i greu mwy o swyddi sy'n helpu i ofalu am ein **hamgylchedd**. Mewn meysydd fel:

- **Ynni adnewyddadwy** - mae hyn yn meddwl gwneud ynni o bethau fydd ddim yn rhedeg allan. Fel o'r haul, y gwynt a'r dŵr.

- **Datgarboneiddio** – mae hyn yn meddwl cyfyngu ar faint o **garbon deuocsid** rydyn ni'n ei ollwng pan rydyn ni'n gwneud pethau fel gwneud ynni, cynhesu ein cartrefi a gwneud cynnyrch i werthu. **Mae carbon deuocsid** yn niweidio ein **hamgylchedd**.

Fe fyddai swyddi fel hyn yn gofalu am ein **hamgylchedd**, yn gwella **llesiant** ac yn para i'r dyfodol.

Mae angen i ni wneud yn siŵr bod ein **hadnoddau naturiol** yn gallu goroesi newid hinsawdd. Mae **adnoddau naturiol** yn bethau o fyd natur rydyn ni'n gallu eu defnyddio ar gyfer bwyd, ynni a gwneud cynnyrch. Er enghraifft, aer, pridd, dŵr, pysgod.

Mae angen i ni feddwl sut rydyn ni yn defnyddio a chynhyrchu gwres, pŵer, bwyd a thrafnidiaeth wrth leihau faint o garbon rydyn ni'n ei adael i ffwrdd.

Mae angen i ni edrych ar yr holl bethau yma gyda'n gilydd i wneud yn siŵr ein bod yn gofalu am yr amgylchedd a gwella ein hiechyd a'n **llesiant.**

5 cam i'n helpu ni i gyflawni ein hamcanion llesiant

Dyma'r camau y byddwn ni'n eu cymryd i gyflawni ein 2 amcan **llesiant**.

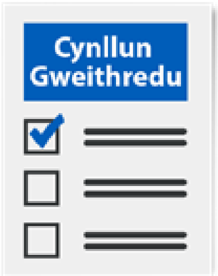

Fe fyddwn ni yn ysgrifennu cynllun cyflawni ar gyfer pob cam. Mae hyn fel cynllun gweithredu fydd yn dweud pwy fydd yn gwneud beth ac erbyn pryd.

Cam 1. Cymryd camau i leihau effaith argyfwng costau byw yn y dyfodol

Fe fydd yr argyfwng costau byw yn gwneud **tlodi** ac anghydraddoldeb yn waeth.

Mae hefyd yn gallu cynyddu trosedd ac ymddygiad **gwrthgymdeithasol** - ymddygiad sy'n achosi ofn neu straen yn gyhoeddus. Er enghraifft gweiddi, rhegi neu ymladd yn y stryd.

Mae grwpiau gwirfoddol, grwpiau cymunedol, cynghorau ac eraill yn darparu cymorth i lawer o bobl nawr. Fe fyddan nhw'n dal ati i wneud beth maen nhw'n gallu.

Mae'n rhaid i ni wneud yn siŵr bod unrhyw waith neu benderfyniadau rydyn ni'n eu gwneud nawr ddim yn gwneud pethau'n fwy anodd yn y dyfodol.

Mae angen i ni gefnogi pobl i gael yr hyfforddiant a'r sgiliau cywir. Felly, maen nhw'n gallu cael swyddi da.

Mae defnyddio a chynhyrchu mwy o ynni adnewyddadwy lleol yn gallu:

- Darparu swyddi gwell.
- Helpu i lanhau'r amgylchedd.
- Darparu ynni rhatach i bawb.

Mae angen i ni wneud ein cartrefi a'n busnesau yn fwy **effeithlon o ran ynni**. Mae hyn yn meddwl defnyddio llai o ynni i wneud pethau fel gwres a golau yn ein cartrefi.

Ac mae angen i ni **insiwleiddio** ein hadeiladau yn well. Mae hyn yn meddwl defnyddio deunyddiau adeiladu sy'n cadw pethau fel gwres y tu mewn.

Fe fydd gwneud y pethau yma yn creu cyfleoedd i fusnesau lleol.

Rydyn ni’n gallu defnyddio technoleg i ddarparu gwasanaethau mewn gwahanol ffyrdd.

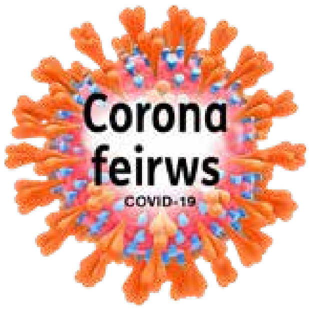

Yn ystod pandemig Covid-19 fe wnaethon ni ddechrau gweithio mewn ffordd wahanol. Roedd gwasanaethau yn cael eu darparu yn nes at adref neu dros y cyfrifiadur neu’r ffôn.

Mae angen i ni wneud yn siŵr bod unrhyw newidiadau yn ateb anghenion y bobl sy’n eu defnyddio.

Fe fydd cynhyrchu mwy o fwyd yn lleol yn ein helpu ni i fwyta’n iach ar gost is. Fe fydd hyn hefyd yn well i’n **hamgylchedd**.

Cam 2. Darparu cartrefi da, fforddiadwy sy'n ateb anghenion pobl

Mae cael cartref da yn bwysig iawn i **lesiant** person. Ac mae'n fater pwysig i'n cymunedau.

Mae pobl yn gallu bod yn berchen ar eu cartrefi neu maen nhw'n gallu eu rhentu nhw. Mae'n wahanol ar draws y rhanbarth.

Mae cartrefi yn Sir Fynwy yn costio 3 gwaith yn fwy na chartrefi ym Mlaenau Gwent. Ond rhan o'r stori yn unig ydy gallu talu rhent neu forgais.

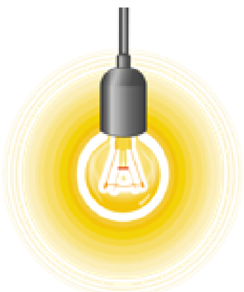

Mae costau byw yn codi. Mae llawer o gartrefi yn gallu bod yn llawer mwy **effeithlon o ran ynni**. Mae hyn yn meddwl defnyddio llai o ynni i wneud pethau fel gwresogi a goleuo ein cartrefi.

Fe fydd cael cartrefi sy'n fwy effeithlon o ran ynni ac wedi'u hinswleiddio yn:

- Helpu pobl i gadw'n iach yn hirach.
- Costau ynni is.
- Darparu swyddi lleol da.
- Amddiffyn yr amgylchedd.

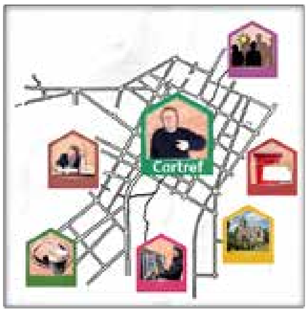

Mae angen i gartrefi fod yn y llefydd iawn i bobl. Fe ddylai pobl allu cyrraedd siopau, gwaith, ysgol, gofal iechyd, trafnidiaeth gyhoeddus, a gweithgareddau hamdden yn hawdd.

Rydyn ni'n gwybod, oherwydd newid hinsawdd, ei bod hi'n debygol y bydd mwy:

- Llifogydd
- Stormydd
- Tywydd poeth
- A digwyddiadau tywydd eraill

Mae angen i gartrefi allu ymdopi â'r digwyddiadau tywydd hyn.

Mae cymunedau'n newid. Mae gennym ni fwy o bobl hŷn, pobl sy'n byw ar eu pen eu hunain a theuluoedd cyfunol. Mae'r rhain yn deuluoedd lle mae gan gyplau blant o berthynas yn y gorffennol. Ac efallai plant gyda'i gilydd hefyd.

Mae angen i gartrefi gyd-fynd â'r anghenion newidiol hyn.

Rydyn ni am weithio gyda'n gilydd i wella cartrefi yng Ngwent. Ond fe fydd yn cymryd peth amser i ddeall sut rydyn ni'n gallu gwneud hyn, oherwydd mae yna reolau a photiau gwahanol o arian ar gael i'r gwahanol sefydliadau yn ein partneriaeth.

Cam 3. Gweithredu i ostwng faint o garbon rydyn ni'n ei adael i ffwrdd. Helpu Gwent i ddelio â newid hinsawdd a diogelu ein hamgylchedd.

Amddiffyn ein hamgylchedd ar gyfer pobl Cymru yn y dyfodol ydy un o'n heriau mwyaf.

Mae'r ffordd rydyn ni'n byw yn rhoi natur o dan bwysau. Mae angen i ni feddwl am ein **hamgylchedd** i allu gwella **llesiant**.

Mae ein cymunedau yn teimlo effeithiau newid hinsawdd trwy bethau fel llifogydd, llygredd aer a thywydd poeth iawn.

Mae rhai cymunedau'n profi'r pethau yma yn fwy nag eraill. Rydyn ni am gefnogi ein cymunedau i allu delio â'r pethau yma.

Rhaid i ni leihau faint o garbon rydyn ni'n ei ollwng – mae carbon yn gwneud niwed i'r amgylchedd. Rydyn ni'n gallu gwneud hyn drwy bethau fel:

- Ynni adnewyddadwy - ynni sy'n dod o bethau na fydd yn rhedeg allan. Fel o'r haul, gwynt, a dŵr.

- Cynyddu faint o fwyd lleol sydd ar gael.
- Gostwng gwastraff.

- Newid sut rydyn ni'n teithio o amgylch Gwent.

Fe fyddwn ni'n cefnogi **prosiectau gwyrdd a gofod glas** cymunedol. Mae'r rhain yn brosiectau sy'n cyflwyno a gofalu am fannau gwyrdd yn ein cymunedau. Fel parciau a dolydd. Neu edrych ar ôl ein hafonydd, ein llynnoedd, a'n tiroedd gwlyb.

Cam 4. Gweithredu i wneud pethau'n fwy teg a chyfartal, yn enwedig iechyd

Mae llawer o bethau yn effeithio ar iechyd a **llesiant** pobl:

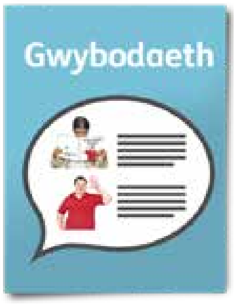

- Aer glân
- Dŵr a bwyd
- Swyddi da
- Cartrefi da
- Siopau lleol
- Diwylliant a gweithgareddau hamdden
- Addysg dda
- Trafnidiaeth dda
- Rhwydweithiau cymdeithasol
- Gwybodaeth iechyd a gofal

Fe fyddwn ni yn defnyddio’r 8 Egwyddor Marmot sydd wedi cael eu rhestru ar **dudalen 12** i arwain ein gwaith yn y maes yma.

Fe fydd hyn yn ein helpu i ddeall y prif achosion am iechyd gwael ac anghydraddoldeb yng Ngwent.

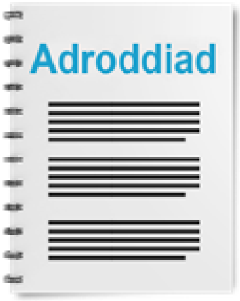

Mae’r **Sefydliad Tegwch Iechyd** hefyd yn ysgrifennu adroddiad i wneud argymhellion ar gyfer beth rydyn ni’n gallu ei wneud i leihau anghydraddoldeb. Fe fyddwn ni yn defnyddio’r adroddiad yma i ysgrifennu ein cynllun gweithredu ar gyfer y cam yma.

Cam 5. Helpu a chefnogi pobl a chymunedau i gael eu cysylltu, gwneud yn dda a bod yn ddiogel.

Yn ystod COVID daeth ein cymunedau at ei gilydd i gefnogi ei gilydd mewn cyfnod o angen.

Ond mae’r argyfwng costau byw a rhyfel yn Wcráin wedi gwneud anghydraddoldeb a **thlodi** yn waeth.

Dydy rhai pobl ddim yn teimlo eu bod nhw yn cael eu croesawu, yn ddiogel neu’n cael eu cefnogi fel y dylen nhw. Mae hyn yn gallu bod oherwydd eu bod yn hŷn, yn sâl neu mewn perygl o bethau fel llifogydd, camddefnyddio cyffuriau, **hiliaeth**, neu drais.

Rydyn ni angen:

- Cartrefi diogel a fforddiadwy sy’n ateb anghenion pobl.

- Mynediad at weithgareddau chwaraeon, hamdden a **diwylliannol**.

- Cyfleoedd i gymryd rhan yn y pethau yma drwy waith cyflogedig neu wirfoddoli yn eu dewis iaith.

Mae gennym ni adeiladau hanesyddol a mannau arbennig ar draws Gwent rydyn ni'n gallu eu defnyddio ar gyfer pethau fel prosiectau celfyddydol a gweithgareddau eraill.

Mae cymunedau angen trafnidiaeth dda a dibynadwy sy'n helpu pobl i gael mynediad at wasanaethau, cyrraedd y gwaith, mynd i ddigwyddiadau ac ymweld â theulu a ffrindiau. Yn ddiogel, yn rhad ac mewn ffordd sy'n well i'r amgylchedd.

Mae gennym ni gefn gwlad hardd mae pobl yn gallu ei ddefnyddio ar gyfer ymarfer corff a hwyl. Fe fyddai hyn yn helpu i wella iechyd a **llesiant**. Ac fe fydd yn rhoi cyfleoedd i leihau effaith newid hinsawdd.

Beth sy'n digwydd nesaf?

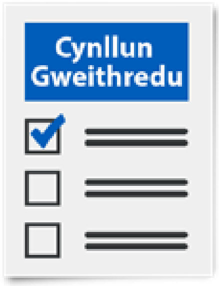

Yn ystod blwyddyn gyntaf y cynllun yma, fe fyddwn ni'n ysgrifennu cynlluniau cyflawni. Fe fyddan nhw'n egluro'n fanwl sut y byddwn ni yn gwneud y 5 cam.

Fe fyddwn ni yn gweithio gydag eraill i ddeall beth sydd angen cael ei wneud. A'r ffordd orau i'w wneud. Fe fyddwn ni'n gweithio gyda:

- Grwpiau Cyflawni Lleol
- Partneriaid
- Cymunedau
- Cynghorau tref a chymuned
- Grwpiau gwirfoddol

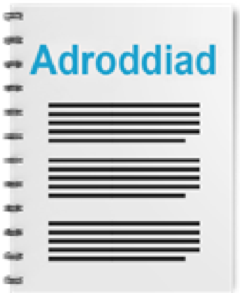

Fe fyddwn ni yn defnyddio'r cynlluniau cyflawni i'n helpu i ysgrifennu'r adroddiad blynyddol cyntaf. Fe fydd hyn yn dweud pa waith rydyn ni wedi'i wneud ar y camau hyd yma.

Efallai bod yna waith rydyn ni'n gallu ei wneud yn syth. Fel darganfod mwy am sut mae lleoedd eraill wedi delio gyda materion.

Mae'n rhaid i ni wneud yn siŵr bod unrhyw waith rydyn ni'n ei wneud nawr yn cefnogi ein hamcanion tymor hir a'r 5 cam.

Geiriau Anodd

Asesiad Llesiant

Mae asesiad llesiant yn ffordd o edrych ar lesiant ein hardal. A beth sy'n bwysig i ni at gyfer ein llesiant yn y dyfodol.

Cynaliadwy

Mae cynaliadwy yn meddwl helpu rhywbeth i bara am amser hir.

Cyrff cyhoeddus

Cyrff cyhoeddus ydy sefydliadau sy'n cael arian gan Lywodraeth Cymru i gynnal gwasanaethau i bobl yng Nghymru. Er enghraifft, y GIG a'r gwasanaethau tân ac achub.

Diwylliant

Diwylliant ydy ein gwerthoedd cyffredin, credoau, traddodiadau a hanes. Mae'n meddwl pethau fel adeiladau, iaith, cerddoriaeth a'r celfyddydau.

Egwyddorion

Set o werthoedd neu gredoau sy'n sail i'r ffordd rydyn ni'n gweithio ac yn ymddwyn ydy egwyddorion. Fe fyddwn ni i gyd yn gweithio ac yn gwneud penderfyniadau gyda'r egwyddorion hyn mewn golwg.

Gwahaniaethu

Gwahaniaethu ydy pan fyddwch chi yn cael eich trin yn wael neu'n annheg oherwydd pethau fel eich rhyw, hil, crefydd, anabledd neu hunaniaeth rywiol.

Hiliaeth

Mae hiliaeth yn driniaeth annheg neu gas o bobl oherwydd eu hil.

Llesiant

Mae llesiant yn meddwl sut rydyn ni yn gwneud fel pobl, cymunedau ac fel rhanbarth. Nawr ac yn y dyfodol.

Mae llesiant yn meddwl ein profiadau fel pobl, pa mor braf ydy'r amgylchedd o'n cwmpas a sut rydyn ni yn byw gyda'n gilydd fel cymuned.

Tlodi

Tlodi ydy pan nad oes gennych chi ddigon o arian i dalu am y pethau rydych chi eu hangen ac eisiau i fyw yn dda.